

EAPC - Gestió de la informació: transparència i protecció de dades

Dades obertes, instrument per al retiment de comptes

16-10-2019

Crec que es parla poc de la importància que tenen les dades obertes en els processos de transparència de les administracions públiques.

Les dades obertes consisteixen en la publicació de dades perquè qualsevol persona pugui accedir-hi, utilitzar-les i compartir-les. Així, doncs, les dades obertes són principalment un mitjà per permetre la transparència i, sobretot, el retiment de comptes per part de l'Administració.

Acostumem a associar molt ràpidament el concepte "dades obertes" amb tecnologia, potser perquè els informàtics, molt avesats a treballar amb dades, han estat els primers que fàcilment han incorporat les dades obertes en el seu treball diari, conscients dels avantatges que això els comporta per a la seva feina.

Però no podem permetre que l'ús i la consulta de dades obertes quedi relegat només a entorns tecnològics, una de les fites més importants és aconseguir que les dades siguin utilitzades per una ciutadania compromesa que assumeixi de manera natural el control de govern.

Fer les dades accessibles i comprensibles a la ciutadania és un dels grans reptes que tenen les administracions públiques. Només si l'accés i la comprensibilitat de les dades són fàcils s'arribarà a promoure una corresponsabilitat ciutadana que garanteixi una bona gestió dels recursos públics, que tingui eines per denunciar casos de corrupció i que s'impliqui en la construcció col·lectiva de polítiques públiques, i per això, cada vegada més, les dades obertes tenen un paper rellevant en els plans de govern de països avançats.

Dades obertes i govern obert

Entenem per "govern obert" una transformació profunda de l'Administració pública per relacionar-se amb la ciutadania i implicar-la en la gestió pública. Les dades obertes són una peça clau en aquesta transformació, ja que reforcen tots els pilars en què es basa:

- Augmenten la transparència, perquè la publicació de dades en format obert permet a la ciutadania conèixer i seguir les activitats de les administracions.

- Faciliten la participació ciutadana: la ciutadania pot tenir opinions basades en evidències a partir de l'explotació de les dades obertes, com també pot sol·licitar l'obertura de dades sobre temes d'interès propi.
- Promouen la col·laboració entre administracions i ciutadania, tenint en compte que la mateixa ciutadania pot implementar solucions i productes.
- Faciliten el retiment de comptes: oferir el detall de les dades permet exposar de forma objectiva si el govern està complint els compromisos.

Dades obertes i transparència

Entenem per “transparència” l'acció proactiva de l'Administració de donar a conèixer la informació relativa als seus àmbits d'actuació i les seves obligacions, amb caràcter permanent actualitzat, de la manera que resulti més comprensible per a les persones i per mitjà dels instruments de difusió que els permetin un accés ampli i fàcil a les dades i els facilitin la participació en els assumptes públics.

La [Carta Internacional de Dades Obertes](#) fa un pas més i impulsa l'obertura per defecte de totes dades de les administracions, tant les elaborades internament com les que obrin en el seu poder com a conseqüència de la seva activitat o de l'exercici de les seves funcions. Aquest és un pas important, i suposa un gran compromís per a les administracions que adoptin els principis definits en aquesta Carta, com és el cas de la Generalitat de Catalunya ([Acord GOV/154/2018](#), de 20 de desembre, pel qual s'aprova l'estratègia de dades obertes de la Generalitat de Catalunya i l'adhesió a la Carta Internacional de Dades Obertes).

L'obertura de dades públiques fomenta la construcció de societats més interconnectades i permet desenvolupar la innovació, la justícia, la transparència i la prosperitat, en la mesura que assegura la participació cívica en la presa de decisions públiques i el retiment de comptes.

Dades obertes i retiment de comptes

El retiment de comptes reflecteix una evolució de la transparència des d'una finalitat per si mateixa a una eina per tractar preocupacions pràctiques i específiques de l'acompliment dels compromisos de govern.

En els darrers anys han aparegut iniciatives de transparència i retiment de comptes com a forma d'abordar els fracassos del desenvolupament i els dèficits democràtics, i com a forma de controlar les relacions entre els responsables polítics, els proveïdors de serveis i els serveis prestats.

I és justament en aquest punt en què crec que cal fer èmfasi, el retiment de comptes. El retiment de comptes és un dret, que s'hauria de traduir essencialment en un diàleg constant entre administracions i ciutadania. I de quin instrument disposa la ciutadania per fer aquest seguiment? Doncs de les dades de gestió de les administracions.

La vinculació entre dades obertes i retiment pot semblar poc clar, però el que tothom entén és que les administracions han de saber respondre per què es van prendre determinades decisions, com s'utilitzen els recursos, per què es van triar determinades opcions i no altres, i això només es pot fer a partir de la publicació d'unes dades que permetin extreure'n evidències.

Actualment moltes iniciatives de reutilització de dades obertes s'orienten a la transparència econòmica, la contractació, la prestació de serveis i la lluita contra la corrupció. Però l'assignatura pendent de les administracions continua sent arribar a tenir un impacte real sobre la societat.

Per fer possible un sistema en què la societat civil pugui demanar comptes a l'Administració, cal que es donin un seguit de condicionants:

1. La informació que es publica ha de ser l'adequada en el moment adequat (les dades han de ser oportunes, de qualitat i actualitzades).
2. L'obertura s'ha de vincular a la possible reutilització d'aquestes dades per a benefici de la comunitat o d'interlocutors directes.
3. Els actors han de ser capaços de localitzar les dades, accedir-hi i utilitzar-les fàcilment (desenvolupadors, investigadors, activistes, periodistes de dades, etc.).
4. Ha d'existir una xarxa d'actors (infomediària) que siguin capaços d'analitzar-les o de generar sistemes perquè puguin ser analitzades de forma senzilla.
5. Han d'existir espais de difusió i compartició de la informació que permetin contrastar les conclusions i, si es dona el cas, exigir explicacions a l'Administració.
6. S'ha de treballar perquè tota la societat pugui intervenir en aquests espais, i trobar la manera d'incloure-hi els sectors de la societat que tenen menys accés als sistemes digitals.

Dades obertes i accessibilitat

És cert que no sempre són de fàcil accés, però també és cert que existeixen eines que en faciliten la consulta i probablement no es coneixen prou.

Tenint present que un dels eixos del retiment de comptes és la gestió econòmica i financera de les administracions, en tots els seus vessants (gestió i execució del pressupost, subvencions, contractació, sous dels càrrecs, etc.), les administracions públiques en general estan dedicant molts esforços a dotar els seus portals de dades obertes de dades de qualitat i, al mateix temps, de posar a l'abast de tothom eines que permeten explorar amb relativa facilitat la gestió que fa cada administració.

Què pot fer l'Administració per fer més accessibles les dades:

1. Disposar d'una infraestructura tecnològica sòlida per emmagatzemar els conjunts de dades, que integri estàndards de dades metadades que facilitin l'intercanvi entre professionals de gestió de dades i altres infraestructures tecnològiques.
2. Fer que les dades siguin realment accessibles. El concepte de "transparència" implica clarament l'accessibilitat, però assolir una transparència total pot ser difícil, tenint en compte que moltes dades d'alt interès social (com ara les de salut) estan especialment protegides per llei (per qüestions de protecció de dades personals o de seguretat). Cal treballar a fons per buscar solucions imaginatives que permetin casar aquests dos interessos que poden semblar divergents, i no perdre de vista que les dades públiques han de ser obertes per defecte, és a dir que hi ha d'haver raons clarament justificades perquè les dades siguin tancades o restringides.
3. Promoure internament el canvi cultural i organitzatiu que suposa treballar amb visió "dada oberta" des del començament de qualsevol tramitació.
4. Facilitar que els mateixos propietaris de les dades desenvolupin eines amigables de consulta per a la ciutadania.
5. Promoure la implicació de diferents sectors en l'explotació i la difusió de les dades.

Dades obertes i societat informada

Les dades obertes també tenen un paper principal per passar d'una societat de la informació a una societat informada. La producció i l'ús de les dades es configuren en el marc de les relacions socials entre els diferents sectors de la societat, l'Administració pública, els sectors econòmics, la investigació científica i periodística i les organitzacions socials. Potser cal acceptar que els destinataris finals de les dades són, en realitat, aquest sector intermedi, que tenen la important

missió de traduir les dades en relats compressibles, aplicacions, visualitzacions, estudis, etc., perquè arribin a ser útils a la societat en general, i posar-los eines a l'abast per poder no només assumir el control de les administracions sinó descobrir noves necessitats i implicar-se en la cogovernança.

És important entendre i emmarcar les dades en un context social, ja que les característiques específiques de les dades es configuren segons els contextos de producció i el consum. Només tenint en compte l'entorn serem capaços de donar sentit a les nostres dades.

Per concloure

El paper de les polítiques de govern obert és, en termes generals, introduir una nova forma de gestionar els assumptes públics per part de les administracions. Aquesta relació entre institucions i ciutadans s'ha de basar en la transparència, el retiment de comptes i la participació. I el seu objectiu és promoure una major satisfacció de la ciutadania i una major confiança d'aquesta ciutadania cap als seus governants.

Les dades obertes són essencials en el govern obert i el bon govern. Oferir les dades de les institucions en format obert comporta grans beneficis:

- Augmenta la consciència ciutadana i el coneixement sobre les funcions del govern.
- Difon informació valuosa sobre qualsevol aspecte de la societat.
- Permeten un control de l'acció de govern i, en conseqüència, permeten que hi hagi un funcionament més eficient.

Àngels Vidal Juanola

Cap de l'Àrea per al Govern de les Dades. Direcció General d'Administració Digital. Dept. de la Presidència